

Dr. IVAN GERŠAK IN ORMOŠKI SPOMINI

Avtorica v prispevku predstavlja življenjsko pot in delo strokovnjaka za ekonomijo in gospodarstvo ter politika dr. Ivana Geršaka, vrsto let notarja v Ormožu. Ukvarjal se je z gospodarsko problematiko ter imel veliko zaslug za narodno in gospodarsko prebujanje Slovencev ormoškega okraja. V Ormožu je ustanovil Posojilnico, politično društvo „Sloga“, Vinorejsko društvo in Kletarsko društvo. V nadaljevanju je podrobneje predstavljena Geršakova knjiga Ormoški spomini iz leta 1902, ki je izšla ob petindvajseti obletnici Ormoške posojilnice in trideseti letnici Geršakovega delovanja v Ormožu.

Geršakova življenjska pot

Dr. Ivan Geršak je bil pravnik, nacionalni ekonom in politik. Rodil se je 4. novembra 1838 pri Sv. Petru pod Sv. Gorami (danes Bistrica ob Sotli) in umrl 24. februarja 1911 v Ormožu.² Med letoma 1852 in 1859 je obiskoval gimnazijo v Celju. V Gradcu je leta 1865 končal pravo in 1870. leta opravil odvetniški izpit in doktorat. Bil je domači učitelj pri baronu Gustavu Conradu. Služboval je kot odvetniški kandidat v Mariboru (1865–1866), Gradcu (1866–1867) in na Ptuj (1867–1871). Po opravljenem odvetniškem izpitu leta 1870 je postal leta 1871 notar v Ormožu. Od tukaj je prosil za notarsko mesto v Lipnici (1877), Celju (1880) in Celovcu (1881), a brez uspeha.³ V času, ko je bil odvetniški kandidat na Ptuj, se je leta 1871 potegoval za docenturo⁴ na graškem vseučilišču, kjer naj bi predaval civilnopravni red, menično in

trgovsko pravo. To slovensko docenturo je državni zbor onemogočil, ker ni v proračunu zagotovil finančnih sredstev. Tako je dr. Geršak istega leta postal notar v Ormožu in tukaj ostal do smrti.⁵ V Ormožu se je posvetil lokalnim političnim problemom in narodnostno-gospodarskemu delu.

Geršak je v Ormožu leta 1876 ustanovil okrajno hranilnico in posojilnico, ki se je večkrat preoblikovala ter delovala vse do konca 2. svetovne vojne. Privedel jo je od samo nemškega k samo slovenskemu uradovanju in ji načeloval od ustanovitve. Poslopje Posojilnice, prej last Geršakove žene, je postalo središče slovenskega narodnega življenja v Ormožu, zlasti med letoma 1884–1899. Leta 1891 je v Ormožu ustanovil Vinorejsko društvo za ormoški okraj in leta 1898 Kletarsko društvo.⁶

Na političnem področju je postal aktiven leta 1870 kot kandidat pri deželnozborskih volitvah v ptujski mestni skupini, vendar s svojo kandidaturo ni uspel. Leta 1874 je z Božidarjem Raičem naredil prvi poskus sprave med slovenskimi strankama s predlogom skupnega gesla: »blagost naroda in upor germanizaciji«. Leta 1880 je bilo na Geršakovo pobudo ustanovljeno »Politično katoliško društvo Sloga«, ki mu je načeloval vse do l. 1887. Društvo si je 1884. leta priborilo večino v ormoškem okrajnem zastopstvu, ki mu je med letoma 1884 in 1896 načeloval Geršak.⁸

1 Maruša Korpič Lesjak, dijakinja Gimnazije Ptuj, Volkmerjeva 15, 2250 Ptuj.

2 Aljoša Špelec: Dr. Ivan Geršak - pravnik, narodni delavec in politik. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 81=46(2010), 1, str. 5-28. VIR: <http://www.ukm.uni-mb.si/podrocje.aspx?id=1115>, november 2012.

3 Slovenski Biografski Leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

4 Docentura: asistent.

5 Narodna in univerzitetna knjižnica - National and University Library of Slovenia .Vir: Identifier: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-LZC45VTD;URN:NBN:SI:doc-LZC45VTD>. Razni zapiski, november 2012.

6 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

7 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

8 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

Geršak je bil tudi ustanovni član hardeškega gasilskega društva. V Kroniki društva »Od 1896 do 2011« je v poglavju *Ustanovitev in zgodovina društva* napisano, da je bila prostovoljna požarna obramba za ormoško okolico s sedežem na Hardeku ustanovljena 22. novembra 1896 na pobudo zavednih Slovencev iz ormoške okolice. Za ustanovitev društva so oblikovali pripravljalni odbor, ki mu je načeloval notar dr. Ivan Geršak.⁹

Dr. Ivan Geršak je deloval tudi v Ormoški čitalnici, in sicer od leta 1899 kot podpredsednik in od 1906. leta kot njen predsednik. Ob petindvajsetletnici Ormoške posojilnice in tridesetletnici svojega notariata je leta 1902 izdal Ormoške spomine, v katerih je podrobneje opisal uspehe in neuspehe svojega delovanja.¹⁰

Dr. Geršak se je iz političnega življenja umaknil 1896. leta. Imel je veliko zaslug za narodno in gospodarsko prebujanje Slovencev ormoškega okraja. Umrl je v Ormožu, 24. februarja 1911, v 73. letu starosti.

Geršakovi prispevki

V mlajših letih je bil dejaven na slovstvenem polju. V Gradcu je leta 1865 izdajal »Čitavnico«, ki naj bi bil »*podučivni listi za slovenski narod*«. ¹¹ To je bila naša prva znanstvena revija. Sodeloval je pri Matičinem »Slovenskem Stajerju«, pisal strokovne in politične članke, še posebej v štajerskih listih.¹² Veliko je pisal v različne štajerske časopise, v katerih je v člankih posegal v debato o slovenskem parlamentarnem jeziku. Dr. Geršak je proti Cegnarjevemu predlogu »izgovarjaj, kakor pišeš«

zaradi svoje »jugoslovanske orientacije« zagovarjal pregovor »*vuk, gonio*«¹³ in podal čisto zgrešena naglasna pravila. Svoje zanimanje je usmeril na nacionalno ekonomijo, podal je njene osnovne pojme ter leta 1865/6 izdajal prvo v slov. jeziku pisano narodnogospodarsko in politično revijo »Čitalnico« z geslom iz A. Smitha »nevednost naroda *draži stvari* v deželi«. ¹⁴ V reviji je sam napisal večino člankov o narodnogospodarskih problemih, npr. Obresti in obrestne mere, Banke in papirnati denar, Številna loterija, Draginja, opisal socialne razmere v Franciji in v Avstriji, pisal o avstrijski zgodovini. V člankih je govoril o najpomembnejših vprašanjih v državi: o varstvu in skrbstvu, katekizmu avstrijske ustave, o gospodarskih pravicah, živalih, županovanju in drugem. Njegov najobširnejši prispevek je narodnogospodarski opis slovenske Štajerske (Slovenski Štajer, III. snopič, Lj. 1870) z uvodom, v katerem nastopa z narodnogospodarskih stališč proti centralizmu in dualizmu za federalizem. Napisal je tudi več pravnih študij.¹⁵

Ohranjenih je še nekaj zanimivih prispevkov Ivana Geršaka. Tako je v Kmetijskih in rokodelskih novicah, 8.6.1867, letnik 25, številka 23, pohvalil dr. Etb. Costa, ki je napisal vodnik po Postojnski jami: Postojnska Jama. Popisal. Založil bukar J, Giontini v Ljubljani.¹⁶ Geršak pravi, da se bližajo binkoštni prazniki »in ž njimi čas, da marsikdo roma v to jamo, ki se v najlepšem lišpu kaže ta čas, in ki je, razun bleškega jezera, res kinč deželi naši«. Pravi, da je »prečastiti mestni župan gospod dr. Costa leta 1863 lepo popisal to čudo natorno, in da se popotnik v jami lahko iznajde, dodal je še obris vseh notranjih razdelkov njenih, kakor ga je

9 http://www.gzormoz.si/pgdhardek/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=30, november 2012.

10 Narodna in univerzitetna knjižnica - National and University Library of Slovenia .Vir: Identifier: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-LZC45VTD;URN:NBN:SI:doc-LZC45VTD>. Razni zapiski, november 2012.

11 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

12 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

13 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

14 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

15 Slovenski Biografski leksikon: Geršak Ivan. Vir: nl.ijs.si/fedora/get/sbl:0561/VIEW/, november 2012.

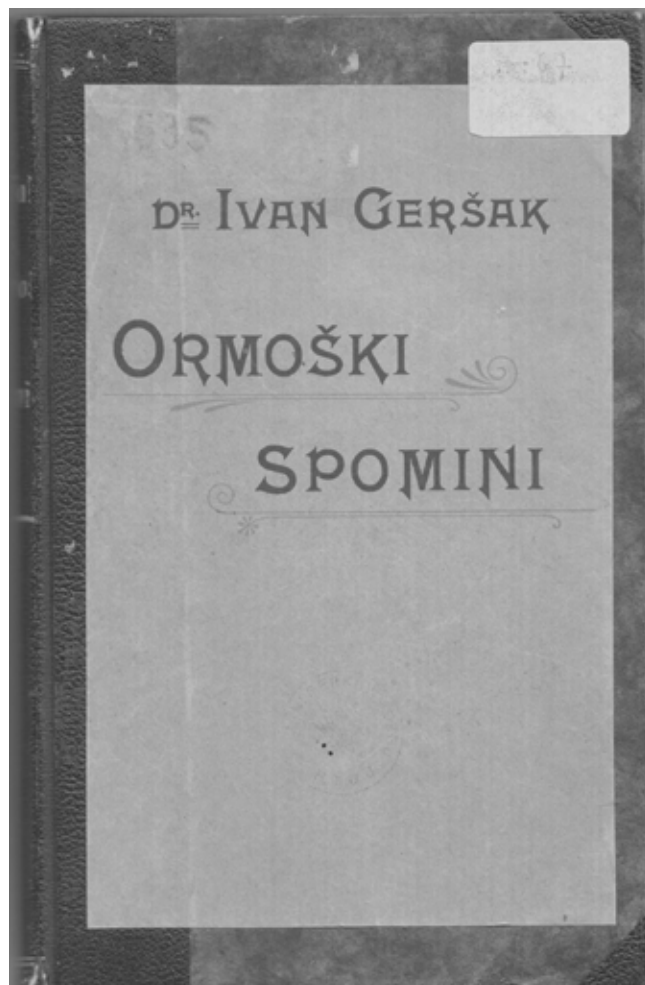
16 Slovansko slovstvo. Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 08.06.1867, letnik 25, številka 23. NUK, <http://www.dlib.si/preview/URN:NBN:SI:DOC-FQZEIZ-MP/f97a238c-660f-40c0-b9bd-0c5098558328>, november 2012.

izdelal dobro znani inženir Evnike. Človek, kedar pride v kako neznano večje mesto, rad si kupi načrt mesta, katero ogledati želi, — še bolj potreben pa je popotniku tak črtež, ako pod zemljo hodi 2, 3 ure. Kakor v mestu ima vsaka ulica svoje ime, tako tudi ima v jami vsak važnejši kraj, vsak odličnejši kapnik ali skupina posebnih kapnikov tudi svoje ime. Kdor pregleda dr. Costov načrt in prebere popis, predno gre v jamo, odpera se mu pri vsaki stopinji po tem popisu že nekako znan svet, in tem globokejši so vtiski, ki jih ta čuda delajo na-nj, čem bolj je bil že pripravljen na ta ali uni pogled«. ¹⁷

Ormoški spomini, 1902¹⁸

Delo je notar dr. Ivan Geršak napisal leta 1902, »ob petindvajsetletnici ormoške posojilnice in ob tridesetletnici svojega beležništva v Ormožu.« ¹⁹

Knjigo je založila Ormoška posojilnica, tiskala pa Katoliška tiskarna. Delo je razdeljeno na sedem poglavij, v katerih obširneje piše o Ormoški posojilnici, Vinorejskem društvu, Kletarskem društvu, političnem društvu Slogi, našem šolstvu, tukajšnjih zaslužnih možeh ter dodaja odlomke iz njihovih del. Dodanih je veliko fotografij.

Naslovnica knjige.

V uvodu, ki ga je namenil bratu Antonu, pojasnjuje, zakaj se je odločil napisati to knjigo. Ker je knjigo nato nameraval poslati bratu v Solun, na začetku pojasnjuje svoje življenjske okoliščine.

Pred več kot tridesetimi leti sta z bratom zapustila svoj rojstni kraj ter odšla vsak po svoji poti. Brat Anton v Solun, da »*ondi učiš brate Slovane katoliško vero*«. ²⁰ Njega pa je pot zanesla v Ormož, kjer dela kot notar in se ukvarja predvsem z gospodarskimi problemi. Da bi brat lažje razumel, zakaj je napisal Spomine, je opisal svojo pot od začetkov šolanja do notarskega izpita in službovanja v Ormožu, kamor je prišel 2. septembra 1871. Pravi »bil je krasen, *solčen jesenski dan*«. ²¹ Z njim se je v Ormož preselila tudi njegova družina, in sicer

17 Slovansko slovstvo. Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 08.06.1867, letnik 25, številka 23. NUK, <http://www.dlib.si/preview/URN:NBN:SI:DOC-FQZEIZ-MP/f97a238c-660f-40c0-b9bd-0c5098558328>, november 2012.

18 Dr. Ivan Geršak. Ormoški spomini. Ljubljana, 1902.

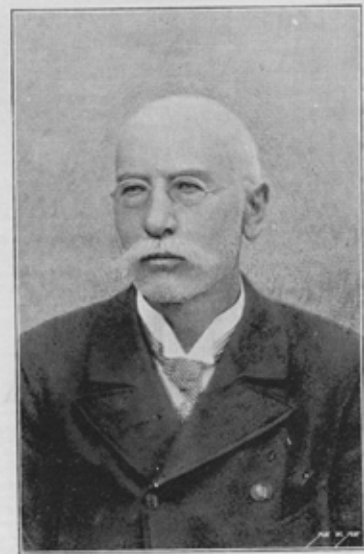
19 Dr. Ivan Geršak. Ormoški spomini. Ljubljana, 1902.

20 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 5. Anton Geršak, brat Ivana Geršaka, je delal kot misijonar »reda č. oo. lazaristov« v Solunu.

21 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 9.

Dr. Ivan Geršak.
(Slika iz prejšnje dóbe.)

Dr. Ivan Geršak.

»ženka Marjeta in moj *angeljček Olga*«. ²² Hkrati obuja spomine nanju, saj sta obe že pokojni, umrli leta 1895. Nato razmišlja o tem, kako pomembna je zemlja za obstoj naroda, ter pravi, da se v zemlji zrcali življenje našega slovenskega naroda. Podaja pregled svojega notarskega poslovanja za obdobje od 2. septembra 1871 do 1. januarja 1902 ter omenja, da se mu dohodek manjša, ker »delajo nove postave in odredbe, s katerimi se delo *beležnikom zmanjuje*«. ²³ Kljub vsemu pa mora biti zadovoljen in pravi: »kako malo je človeku treba posvetnega blaga, da je srečen, *ako le hoče biti srečen! Samo lačen ne sme biti: lačen človek je jezen, hud in hudoben*«. ²⁴ Nato podaja nasvete za srečo, saj »občevanje z naravo je moje veselje, moja tolažba: z naravo, ki je resnična, *ljubeznjiva, a tudi stroga. Spoznavamo jo: spoznavali bodemo ž njo tudi same sebe!*« ²⁵

ORMOŠKA POSOJILNICA

Ob petindvajsetletnici delovanja ormoške posojilnice je bila 2. januarja 1901 seja upravnega in nadzornega odbora, na kateri je imel Ivan Geršak tudi slavnostni govor. ²⁶ Podal je pregled delovanja Posojilnice od ustanovitve, 2. januarja 1876, do leta 1901. Že ob prihodu v Ormož je videl potrebo po ustanovitvi tega društva. Takoj je začel z organizacijskimi aktivnostmi. Ob ustanovitvi je imela Posojilnica 62 članov. Iz Posojilnice z omejeno zavezo se je 15. junija 1883 spremenila v Posojilnico z neomejeno zavezo. Takrat so ustanovili tudi nadzorni odbor Posojilnice, ki ga do takrat pravila društva niso predvidevala. Delovanje Posojilnice se je še okrepilo, povečalo se je število članov, hkrati pa tudi njihovi deleži. Geršak omenja, da je bilo poslovanje Posojilnice ob ustanovitvi v nemškem jeziku, nato v nemškem in slovenskem, sedaj pa je v slovenskem jeziku.

Za potrebe svojega delovanja je leta 1892 društvo

22 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 9.

23 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 11.

24 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 12.

25 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 12.

26 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 14.

Načelstvo Ormoške posojilnice.

A. Janežič

A. Muhič

M. Kukovec

I. Dogša

F. Hanželič

Dr. I. Geršak

M. Ivanuša

kupilo od Marije Geršak dvonadstropno stavbo s št. 38 in jo poimenovalo Posojilnični dom. Za začasnega oskrbnika doma so imenovali F. Hanželiča s Hardeka.²⁷ Ta je vodil knjige o prejemkih in izdatkih društva. Ob Posojilnici so imeli v stavbi svoje prostore v najemu še nekateri zavodi.

Geršak v nadaljevanju podaja dva primera iz Posojilničnega poslovanja.²⁸

VINOREJSKO DRUŠTVO

Dr. Geršak je bil tudi pobudnik za ustanovitev Vinorejskega društva. Kot načelnik okrajnega zastopstva, je 4. novembra 1891 poslal vabilo, v katerem je 9. novembra pozval na prvo sejo Vinorejskega odbora. V Spominih je objavil zapisnik tega

prvega sestanka, v katerem je omenjeno, da je dr. Geršak predlagal ustanovitev Vinorejskega društva za ormoški okraj. Društvo bo imelo nalogo pospeševati »vinorejo in kletarstvo ormoškega okraja sploh, posebno pa braniti ormoški okraj proti propadu tukajšnje vinoreje po trsni uši. Sedež društva je v Ormožu«. ²⁹ Občni zbor društva je bil 7. decembra 1891. Na njem so izvolili odbor s predsednikom Albinom Schwingerjem, dekanom pri Sv. Nikolaju. Društvo je 18. decembra 1893 za svoje delovanje kupilo posestvo z zemljo na Stanovnem, z namenom, da bi ga obdelovali. Na posestvu so se na sestankih in srečanjih sestajali člani društva, hkrati pa so sem prihajali na učne ure učenci ljudske šole pod vodstvom učiteljev, da so videli, kako se cepijo trsi, poslušali razlage strokovnjakov in izkušnje posestnikov pri obdelovanju vinogradov.

27 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 28.

28 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 30.

29 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 37.

Ukvarjali so se tudi s tem, da so ustanavljali »poskušalnice po okrajih z namenom, da se poizve, ktere ameriške vrste bi najbolj uspevale ravno v isti zemlji, kakor jo ima poskušalnica.«³⁰ Tudi Geršak si je na svojem posestvu in v gorica v Litmerku organiziral *poskušalnico*, kjer je opazoval rast in uspevanje trte. Geršak govori o pomenu cepljenja trte, ki vsekakor bolje uspeva kot samorodnice. Med belimi samorodnimi trtami je najbolj hvalil šmarnico, o kateri je tudi obširneje pisal.³¹ Geršak opisuje postopke cepljenja in omenja, »da v ormoškem okraju zna že malone vsak viničar cepiti: če ne on, njegovi odrasli otroci pa gotovo.«³² Dodaja še slovenska imena nekaterih starejših vrst, npr. *graševina (rizlink) ali zelenika, vesna in labuda*, za katera se žal vedno bolj uporabljajo nemška poimenovanja.³³

KLETARSKO DRUŠTVO

Geršak se je zavedal, da je treba ob Vinorejskem društvu ustanoviti še društvo, ki bi »nam pomagalo pridelke pravočasno v denar spravljati.«³⁴ Tako je 25. septembra 1898 sklical ustanovni občni zbor, ki je izvolil odbor. Ta se je konstituiral 1. oktobra 1898 in tako je bilo Kletarsko društvo tudi ustanovljeno. Namen društva je bil »pospeševati napredek in razvoj vinogradništva s kupovanjem in prodajanjem grozdja in vina ...«³⁵ Člani društva so točili vino pod svoji imenom ne le v Ormožu, temveč tudi širše. Društvo je imelo svoj sedež na št. 5. Geršak je omenjal načelnika Kletarskega društva Mihalja Kukovca, posestnika iz Ormoža ter ostale člane načelstva.

SLOGA

Leta 1880 je Ivan Geršak v Ormožu ustanovil Kattoliško slovensko politično društvo Sloga s »slovenskim ljudstvom v ormoškem okraju, da brani narodne in vse druge pravice omenjenega ljudstva in skratka pospešuje materialne in duševne koristi njegove v državnih, občinskih, cerkvenih, šolskih in gospodarskih stvareh.«³⁶ To je kot svojega kandidata predlagalo Božidarja Raiča za državni zbor. V spomin na 70-letnico rojstva Stanka Vraza je Sloga organizirala svečanost, ki se je odvijala 8. septembra 1880 v Cerovcu, rojstnem kraju Stanka Vraza. Načelnik organizacijskega odbora za izvedbo prireditve je bil Geršak. Na svečanosti se je zbralo veliko ormoških narodnjakov in rodoljubov. Ob volitvah v državni zbor leta 1884 je Geršak v imenu Sloge slovenskim volilcem napisal pismo s pozivom, da naj vanj volijo slovenske zastopnike. Še posebej je »ta poziv nepričakovano globoko segel v srce slovenskim veleposestnikom. Navdušeni so bili za nove može in ž njimi za novi slovenski zastop; zmaga nad Nemci je bila sijajna, ...«³⁷ Tako je bil ob volitvah v letih 1884, 1887, 1890 in 1893 Geršak izvoljen in potrjen kot načelnik v okrajnem zastopstvu, leta 1896 pa samo izvoljen. Ponovne volitve so bile leta 1899, ko so zmagali liberalci. V Ormožu se je takrat kazal očiten razdor med Slovenci in Nemci. Po volitvah je Geršak polemiziral v svojih prispevkih v Slovenskem Gospodarju in Slovenskem Narodu, saj so ga dopisniki obtoževali, da je v času volitev sklepal kompromise z ormoškimi Nemci.³⁸ Geršaka je najbolj prizadelo, da je tudi med ormoškimi Slovenci vladala nesloga, češ da »v našem okraju jako obrekuje Slovenec Slovenca, dasi morebiti spadata oba k isti stranki. ... To je demoralizacija naroda: tako postopanje goni naše ljudstvo v roke Nemcem. Nemci in njihove šole prospevajo, dočim naš narod oslabeva.«³⁹

30 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 39.

31 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 44.

32 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 48.

33 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 52.

34 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 53.

35 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 53.

36 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 57.

37 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 63.

38 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 76.

39 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 77.

NAŠE ŠOLSTVO

O problematiki šolstva in o šolstvu na ormoškem območju je Geršak objavil sestavek, ki ga je napisal nadučitelj F. Vabič. Ta pravi, da so na področju šolstva potrebne temeljite spremembe, ker je tudi politika že precej posegla vanj. Pri tem podaja primere dobre prakse na področju šolstva v Švici, na Danskem, v Skandinavskih deželah in tudi v Ameriki. Šola mora učiti za življenje in mora biti »vir narodne prosvete in blagostanja.«⁴⁰ Šolstvo je bilo še posebej slabo na podeželju, kjer tukajšnji otroci skoraj niso imeli možnosti nadaljevati šolanja. Problem vidi v tem, da otroci predvsem na podeželju končajo samo osnovno šolo. Možnosti, da bi nadaljevali šolanje, pa skorajda nimajo. Po osnovnih šolah bi morali za dečke organizirati razne nadaljevalne tečaje, v »katerih bi iz šole *stopivši mladeniči dopolnjevali in razširjevali svoje znanje in se praktično urili v raznih poljedelskih, oziroma gospodarskih opravkih.*«⁴¹ Zato predlaga ustanovitev rokodelskih šol, obrtnih tečajev, kmetijskih društev ipd., v »katerih se razpravljajo vsakdanja pereča vprašanja.«⁴² Ustanovitev teh je potrebna predvsem zato, ker so »naši dečki po izstopu iz šole zvečine prepuščena sami *sebi*«,⁴³ in to prav v času, ko bi morali nadaljevati s pridobivanjem dodatnih znanj. Enako velja tudi za dekleta, saj »žena podpira tri vogle v hiši«, zato je »slabo z gospodarstvom, *kjer žena niti jednemu voglu kos ni.*«⁴⁴ Zato tudi za dekleta predlaga organiziranje raznih kmetijskih tečajev, kjer naj bi se učila ročnih del, gospodinjskih opravil ipd. V nadaljevanju opisuje šolske razmere na širšem ormoškem območju, kje so tudi razredi z 72 ali več kot 100 učenci. Število učencev iz leta v leto narašča, tako tudi razredov in učiteljev. Vzporedno se pojavlja tudi potreba po novih šolskih poslopih. V nadalje-

vanju opiše dva obvezna predmeta, in sicer ročna dela, ki je bil predmet za deklice, in pouk o šolskem vrtnarstvu, ki je bil namenjen dečkom. Ročna dela so poučevale za to usposobljene učiteljice z namenom, da se »kmetijske deklice naučijo vesti, plesti, kvačkati, prikrojevati najnavadnejše perilo in vse to, kar ta predmet lepega uči.«⁴⁵ Pri pouku o šolskem vrtnarstvu pa se »dečki učijo spoznavati rastlinsko življenje, *sestavo zemlje in gnoja.*«⁴⁶ Za ta namen bi morala imeti vsaka šola šolski vrt.

Nato navaja, da bi bilo treba spregovoriti še o otroških vrtcih, narodnih knjižnicah, obrtnih tečajih in nadaljevalnih šolah. Vendar upa, »da nam bode v te oziru prihodnjih petindvajset let prinašalo dovolj *izpremene, da ne bodedo zaostajali za svojimi sosedi.*«⁴⁷ Poglavje zaključuje z mislijo, da je »složno delovanje cerkve, šole in domače hiše prvi pogoj prave *odgoje in bode obrodilo pravi sad. Sreča otrok je smoter skupne naše naloge in Bog naj blagoslovi to težavno naše delo.*«⁴⁸

KNJIŽEVNIKI

Obširno poglavje je Geršak namenil tukajšnji književnikom oz. zaslužnim možem iz ormoškega okraja. Zaveda se, da je to območje, ki ga imenuje »slovenski raj«,⁴⁹ dalo veliko »narodnih *boriteljev, zato izpolnjuje le svojo dolžnost, ako se spominja onih mož, katerim je tekla zibel v ormoškem okraju.*«⁵⁰ Svoje rojake nagovarja, naj delujejo tako, kot so delovali njihovi predniki. Dodaja »posnemajmo njih *uzor in mislimo vedno, da je največja čast: Sveto služiti sveti domovini.*«⁵¹ S prispevki mu je v tem poglavju pomagal B. Flegerič. Geršak nato podaja opise življenj in del: pesnika Štefana Modrinjaka, narodnjaka dr. Štefana Kočevarja, pesnika Stanka Vraza, narodnjaka Ja-

40 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 79.

41 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 81.

42 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 81.

43 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 82.

44 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 82.

45 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 90.

46 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 90.

47 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 91.

48 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 92.

49 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 93.

50 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 93.

51 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 93.

koba Meška, preroditelja Božidarja Raiča, pesnika Matija Goršiča, stolnega prošta Lavrencija Hercega, književnika Božidarja Flegeriča, nabožnega pisatelja Ivana Skuhala, kustosa dunajske vseučiliške knjižnice dr. Frana Simoniča, hrvaškega šolnika Davorina Trstenjaka, časnikarja Antona Trstenjaka, narodnega odvetnika dr. Ivana Dečka, poljudnega pisatelja Frana Nedeljka, glasbenega zgodovinarja Frana Rakuša, hrvaškega slovstvenika Valentina Cajnka, duhovnika in pisatelja Frana Ksaverja Meška in pisatelja Rudolfa Vrabla.

CVETJE IZ ORMOŠKEGA OKRAJA

V tem poglavju je najprej objavljen odlomek Spomini iz dela Mladost, pisatelja Frana Ksaverja Meška. Poglavje zaključuje z objavo treh Vrazovih pesmi: Iz »Djulabij«, »Traži i dat će ti«, »Pojasmi-la« in Flegeričeve pesmi »Stari lipi«.

Sklepne misli

Geršak zaključuje Spomine z zahvalo Družbi Cirila in Metoda, ki je v celoti pokrila vse stroške tiskanja te knjige. Hkrati se zahvaljuje vsem, tako posameznikom kot društvom, ki so knjigo kupili, ter ostalim, »*kateri so s svojimi knjižnimi doneski pripomogli, da so Ormoški spomini dobili raznovrstno vsebino*«. ⁵²

Ključne besede

Notar, pravnik, pisec, posojilnica, kletarsko, vino-rejsko društvo, Sloga, šolstvo.

Pisni viri

- Slovenski biografski leksikon 1925–1991. Elektronska izdaja. Ljubljana: SAZU, 2009.
- Slovansko slovstvo. Vir: Kmetijske in rokodelske novice, 08.06.1867, letnik 25, številka 23. NUK, <http://www.dlib.si/pre-view/URN:NBN:SI:DOC-FQZEIZMP/f97a238c-660f-40c0-b9bd-0c5098558328>, november 2012.

Spletni viri

- Aljoša Špelec: Dr. Ivan Geršak – pravnik, narodni delavec in politik. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 81=46(2010), 1, str. 5–28. Vir: <http://www.ukm.uni-mb.si/podrocje.aspx?id=1115>, november 2012.
- Narodna in univerzitetna knjižnica - National and University Library of Slovenia .Vir: Identifier: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-LZC45VTD> ; URN:NBN:SI:doc-LZC45VTD. Razni zapiski, november 2012.
- http://www.gzormoz.si/pgdhardek/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=30, november 2012.

Literatura

- Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini. Ljubljana, 1902.

52 Dr. Ivan Geršak. Ormoško spomini., str. 160.

Povzetek

V prispevku sta predstavljena življenjska pot in delo ormoškega notarja dr. Ivana Geršaka. Pisal je strokovne članke s področja gospodarstva ter bil tudi politično aktiven. Napisal je obsežno delo Ormoški spomini, v katerem je opisal svoje delovanje v Ormožu. Bil je pobudnik za ustanovitev Ormoške posojilnice, Vinorejskega društva, Kletarskega društva in Sloge, katerih delovanje je prav tako opisal v Spominih. Obsežno poglavje v knjigi je namenjeno problematiki šolstva. Omenja lepote širšega ormoškega območja, ki je dalo veliko zaslužnih mož na književnem in drugih področjih. Njihovo življenje in ustvarjanje je prav tako opisal v tej knjigi. Podaja tudi odlomke iz nekaterih njihovih del. Pri pisanju Spominov so mu pomagali nekateri tukajšnji rodoljubi, knjigo pa je izdal s pomočjo Družbe svetega Cirila in Metoda iz Ljubljane.